

O Interdyscyplinarnym Centrum Badań Humanistycznych

W świecie działań pragmatycznych, potrzeb konsumpcyjnych i prymatu nauk stosowanych, których wymierna użyteczność jest niekwestionowana, humanistyka pozostaje przestrzenią wolnej i krytycznej myśli, nie dając się sprowadzić do roli służebnej wobec dyktatu rynku i mediów. Jej zadaniem jest obrona autentycznej podmiotowości oraz kształtowanie więzi społecznych opartych na czymś zasadniczo odmiennym od merkantylnych reguł ekonomicznych. Ma też ważny społecznie cel do spełnienia – uczy, w jak sposób budować dziś podmiotową niezależność i jednocześnie jak kształtować wizję świata inną niż czysto pragmatyczna. Wiąże się to ściśle z nowym zdefiniowaniem roli uniwersytetu, który nie może dążyć jedynie do wąskiej profesjonalizacji uprawianych w jego murach dyscyplin naukowych, lecz musi stać się ośrodkiem niezależnego myślenia i konsolidowania osób i środowisk, którym bliskie jest myślenie w kategoriach wspólnoty.

Z takiego sposobu myślenia o humanistyce i uniwersytecie we współczesnym świecie wyrosła inicjatywa powołania Interdyscyplinarnego Centrum Badań Humanistycznych UŁ, które powstało w kwietniu 2014 roku. Jest ono jednostką międzywydziałową; w jej skład wchodzi przedstawiciele czterech Wydziałów: Filologicznego, Filozoficzno-Historycznego, Ekonomiczno-Socjologicznego oraz Nauk o Wychowaniu. Centrum ma inicjować i koordynować prace badaczy reprezentujących różne dyscypliny nauk humanistycznych i społecznych, takich jak filologia, filozofia, etnologia, kulturoznawstwo, psychologia, socjologia, historia czy pedagogika. Stawia przed sobą dwa zasadnicze cele działania: po pierwsze – w sferze naukowej – prowadzenie multidyscyplinarnych badań oraz projektów humanistycznych, obejmujących odrębne dotychczas dziedziny naukowe, we współpracy z innymi krajowymi i zagranicznymi ośrodkami akademickimi, po drugie – w sferze publicznej – popularyzację działań aktywizujących postawę humanistyczną jako niezbędną we współczesnym świecie dla budowania zarówno tożsamości jednostkowej, jak i nowoczesnego poczucia przynależności do wspólnoty.

Interdyscyplinarne Centrum jest w pewnej mierze rozszerzeniem i uzupełnieniem tej inicjatywy, której wcześniejszym owocem jest czasopismo „Czytanie Literatury. Łódzkie Studia Literaturoznawcze”. Powstanie Centrum poprzedził cykl otwartych spotkań literackich (o których piszemy osobno), zaś wydarzeniem konsolidującym środowisko rodzącego się Centrum była publiczna debata akademicka „Humanistyka w czasach

korporacji”, która odbyła się w maju 2014 roku w siedzibie Wydziału Zarządzania UŁ. Pierwszy duży projekt popularyzatorski, jaki Centrum realizuje, to „Wielkie Czytanie Literatury”, obejmujące szereg dopełniających się działań, przeprowadzanych w przestrzeni Łodzi: spotkań z pisarzami i wydawcami, dyskusji o książkach, wykładów poświęconych literaturze. We współpracy z Muzeum Miasta Łodzi odbyły się dotąd dwie edycje, lipcowa i listopadowa, Nocy Literatury. Za pierwszym razem czytelnicy spotkali się z prezentacjami poetyckimi w wykonaniu licznych lokalnych twórców profesjonalnych i amatorskich, z performatywnym czytaniem (przez studentów i pracowników UŁ) dzieł „łódzkich”, od fragmentów *Ziemi obiecanej* po prozę najnowszą, oraz z wykonywanymi na żywo kompozycjami muzycznymi do słów Tuwima i Leśmiana (który w okresie I wojny światowej mieszkał i pracował w Łodzi). Była też literacka gra w kryminał w zakamarkach gmachu Muzeum. Edycja jesienna to Wielkie Listopadowe Czytanie Wolności. Studenci i pracownicy UŁ czytali literackie i eseistyczne oraz filozoficzne teksty poświęcone wolności, studenci, doktoranci i pracownicy Akademii Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi wykonali koncert XIX- i XX-wiecznej muzyki polskiej, zaś studenci Szkoły Filmowej (PWSTviT im. Leona Schillera) zaprezentowali wiersze współczesnych polskich poetów. Ważną częścią obu edycji były też prelekcje wygłaszane przez literaturoznawców i bibliotekoznawców z UŁ. Innym elementem działalności tyleż naukowej, co popularyzatorskiej, są otwarte wykłady z różnych dziedzin humanistyki. W listopadzie 2014 roku filolog klasyczna, prof. Joanna Sowa, podjęła w swoim wystąpieniu kwestię, czy według Arystotelesa możliwa jest zmiana płci, natomiast w grudniu hispanistka, dr Ewa Kobyłecka-Piwońska mówiła o obecności Gombrowicza we współczesnej literaturze argentyńskiej.

W sferze interdyscyplinarnych badań naukowych najważniejszym dotąd przedsięwzięciem zorganizowanym przez Centrum stała się ogólnopolska konferencja naukowa „Nowe czytanie tradycji w Roku Kolbergowskim” (8–11.10.2014). Jej tematem była wieloaspektowo pojmowana tradycja, obejmująca rozmaite dziedziny działalności ludzkiej. Środowisko skupione w Centrum zaproponowało refleksję nad różnymi jej wymiarami i sposobami funkcjonowania, bowiem tradycja, uniwersalne zjawisko społeczne, a także uniwersalny mechanizm kultury, podlega procesom reinterpretacji zgodnie ze zmieniającymi się standardami kulturowymi i przekonaniami światopoglądowymi. Wobec dokonujących się we współczesnym świecie zmian szczególnie istotne było pytanie o różne oblicza tradycji, jej trwałość i modyfikacje: o (re)kreowanie tradycji, jej status oraz o funkcjonalizację, jakim podlega w społeczeństwie, społecznościach lokalnych, dyskursach publicznych i w kulturze popularnej. Konferencja zgromadziła m.in. antropologów kultury, etnologów, filozofów, socjologów, teoretyków prawa, literaturoznawców, językoznawców, medioznawców, pedagogów. Towarzyszyły jej spotkania otwarte, popularyzatorskie: prelekcje i projekcje filmów, prezentacje muzyki ludowej, warsztaty taneczne i rękodzielnicze, spotkania z pisarzami, a na koniec – koncert Kapeli ze Wsi Warszawa.

Konferencją tą Uniwersytet Łódzki zainauguował obchody 70. rocznicy swojego powstania.

Działanie Centrum ściśle związane jest ze specyfiką łódzkiego środowiska akademickiego i z niej wyrasta, chce jednak konsekwentnie przekraczać dotychczasowe mentalne i administracyjne ograniczenia oraz przyzwyczajenia, stanowiąc platformę wymiany myśli i porozumienia humanistów wielu dziedzin.

www.centrumhumanistyczne.uni.lodz.pl

[red.]

SUMMARY

On the Interdisciplinary Centre for Research in the Humanities

The text presents the Interdisciplinary Centre for Research in the Humanities of the University of Łódź formed in April 2014, its structure and scope of activity. The Centre has been established in order to initiate and coordinate the work of researchers representing different disciplines of the humanities and social science, such as philology, philosophy, anthropology, cultural studies, psychology, sociology, history and pedagogy. It has set itself two objectives: multidisciplinary research and projects on the humanities, and promoting humanistic attitudes in the modern world.